

Latvijas Republika
LPSR Valsts drošības komitejas
zinātniskās izpētes komisija

Raiņa bulvāris 19, Rīga, LV-1050, Latvija, vdk@lu.lv, lu.lv/vdkkomisija

2018. gada 31. maijā

Rīgā

Nr.VDKkom1/1-2018

Pārskata daļa – Atklātības un totalitārā režīma atkārtotās novēršanas likuma projekts

Apspriests

LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas sēdēs,
par priekšlikumiem lemjot 2018. gada 30. un 31. maijā

Iesniegts

2018. gada 31. maijā priekšlikumu daļā
Latvijas Republikas 12. Saeimas Juridiskajai komisijai,
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai,
Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai,
Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijai

Latvijas Universitāte rektoram atbilstoša dokumenta sagatavošanai un iesniegšanai
Izglītības un zinātnes ministrijai, ievērojot likuma *Par budžetu un finanšu vadību* 14.
panta trešajā daļā noteikto, tā izpildot Izglītības un zinātnes ministrijas valsts
sekretāra 2016. gada 30. jūnija Nr. 01-13e/2670 Par 2015.gada 11.septembra līguma
Nr.01-28/118 *Vienošanās par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu zinātnisko
izpēti* saistību izpildi noteikto

Satura rādītājs

Satura rādītājs.....	2
LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas priekšlikumi	3
Par likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” pārejas noteikumu 9. punkta izpildi	17
Par likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” noteiktā sadarbības fakta ar VDK konstatēšanas procesa konceptuālajām izmaiņām.....	30
VDK dokumentu jēdziens.....	33

LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas priekšlikumi

Likumprojekts¹

Atklātības un totalitārā režīma atkārtotā novēršanas likums

(“Atklātības likums”)

1. pants. Likuma mērķis

Šā likuma mērķis, īstenojot Latvijas Satversmes ievadā nostiprināto totalitārisma nosodījumu, ar atklātības un Latvijas vēstures pētniecības palīdzību novērst totalitāra režīma atkārtotā iespējamību Latvijas Republikas teritorijā un pārvarēt Latvijas Republiku okupējušo varu propagandas un slepenības kultūras sekas.

2. pants. Padomju Sociālistisko Republiku Savienības okupācijas un Vācijas Reiha okupācijas dokumenti

(1) Visi Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) okupācijas un Vācijas Reiha okupācijas publisko

¹ 2018. gada 3. aprīlī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments kopsēdē pieņēma lēmumu lietā Nr. 670018817, SKA-858/2018 par Satversmes aizsardzības biroja esošās LPSR VDK aģentu kartotēkas pieejamību atbilstoši informācijas atklātībai. Atbilstoši šim lēmumam normatīvais akts, kas ļautu publisku šiem dokumentiem, pieņemams likuma, nevis Ministru kabineta noteikumu līmenī. Līdz ar to nav praktiska pamata izdot likuma *Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu* 18. panta otrajā daļā paredzētos Ministru Kabineta noteikumus. Šo dokumentu atklātība nosakāma likuma līmenī.

Pieteicējs vērsās Satversmes aizsardzības biroja ar iesniegumu, lūdzot publicistiskiem mērķiem iepazīties ar visiem iestādes rīcībā esošajiem Valsts drošības komitejas (turpmāk arī – VDK) aģentūras kartotēkas dokumentiem. Informācijas pieprasījums pamatots ar Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr. 151 *Noteikumi par totalitārisma seku dokumentēšanas centra rīcībā esošo Valsts drošības komitejas dokumentu izmantošanas kārtību* (turpmāk – noteikumi Nr. 151) 7.punktu.

institūciju dokumenti (turpmāk – okupāciju dokumenti), kas ir valsts varas īstenotāju rīcībā, ir nacionālā dokumentārā mantojuma sastāvdaļa, tie ir Latvijas Republikas īpašums un to iznīcināšana ir aizliegta.

(2) Okupāciju dokumentu arhīvi, kas nav nodoti Latvijas Nacionālajam arhīvam, ir nacionālā dokumentārā mantojuma sastāvdaļa, ir Latvijas Republikas īpašums un to iznīcināšana ir aizliegta. Minētie dokumenti pakāpeniski nododami Latvijas Nacionālajam arhīvam.

(3) Okupāciju dokumentus, kas nav nodoti Latvijas Nacionālajam arhīvam un kas sniedz ziņas par valsts varas īstenotāju rīcību, Latvijas Nacionālā arhīvs pēc pašiniciatīvas vai saņemot attiecīgu lūgumu no dokumentu turētāja novērtē un lemj par attiecīgo dokumentu piederību pie nacionālā dokumentārā mantojuma.

3. pants. Tiesību tik aizmirstam un tiesību ierobežot datu apstrādi ierobežošana

(1) Tiesības tik aizmirstam un tiesības ierobežot datu apstrādi nav attiecināmas uz Latvijas vēstures pētniecību un tās rezultātu publicēšanu par laiku līdz Satversmes darbības pilnīgai atjaunošanai – Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei 1993. gada 6. jūnijā (turpmāk arī pētniecība).

(2) Latvijas vēstures pētniecībai un tās rezultātu publicēšanai par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei 1993. gada 6. jūnijam nav nepieciešama šajos dokumentos un publikācijās minēto datu subjektu piekrišana un informēšana par datu izmantošanu, tai skaitā par starptautisku sadarbību pētniecības veicināšanai. Tiesības iebilst nav attiecināmas.

(3) Ziņu, ko privātpersonas sniedz no brīvas gribas un bez atlīdzības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei Latvijas vēstures pētniecības nolūkiem, izmantošanas tiesības nav atsaucamas.

4. pants. Pētījumu rezultātu pieejamība un atgriezeniskā saite

(1) Latvijas vēstures pētniecības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei, kas norit ar valsts finansējuma atbalstu vai ko veic valsts augstskolas un valsts zinātniskās institūcijas, rezultātu publicēšanā priekšroku dod atklātām publikācijām. Neatkarīgi no finansējuma un pētniecības veicēja atsevišķa datu subjekta informēšana par pētniecību un tās rezultātiem nav nepieciešama.

(2) Latvijas vēstures pētniecības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei, izmantojot šā likuma priekšrocības, rezultātu publikācijām ārpus Latvijas Republikas attiecināma Obligāto eksemplāru likumā noteiktā kārtība. Iespieddarbi neatkarīgi no to izdošanas vietas viena eksemplāra apmērā iesniedzami arī Latvijas Nacionālajam arhīvam gada laikā no to izdošanas.

(3) Lai veidotu atgriezenisku saiti, Latvijas vēstures pētniecības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei rezultātu izdevējam un publicētājam jāinformē autori par saņemtajām atsauksmēm. Datu subjektam nav tiesību pieprasīt labojumu veikšanu zinātniskajās un populārzinātniskajās publikācijās. Plašsaziņas līdzekļos neprecīzas personas datu informācijas publikācijas gadījumā datu subjektam ir tiesības lūgt precizēt sniegto ziņu saturu.

5. pants. Pētniecības organizēšana

(1) Okupāciju dokumentu pētniecību var veikt jebkura fiziska persona pati pēc savas iniciatīvas vai arī augstskolas, zinātniskās institūcijas, plašsaziņas līdzekļa, izdevēja, biedrības vai nodibinājuma uzdevumā.

(2) Pētniekiem, kuriem ir zinātniskais grāds, lūdzot pieeju okupāciju dokumentiem, nav jāsniedz ziņas par paredzēto

pētījumu. Citiem pētniekiem jānorāda pētījuma temats, pētījuma pasūtītājs un pētījuma veikšanas finansēšanas avots, ja tas atšķiras no pētījuma pasūtītāja.

(3) Pētnieki, īstenojot jaunrades tiesības, tai skaitā zinātniskās jaunrades tiesības, un vārda brīvību, ievēro objektivitāti, godaprātu, seko akadēmiskā godīguma principiem ziņu izklāstā. Avotu un ziņu izklāsta precizitātei jāveicina citu pētījumu veikšanu un jābūt pietiekamai publisko diskusiju veikšanai.

(4) Latvijas Nacionālais arhīvs, kā arī citas valsts institūcijas, kuru rīcībā ir okupāciju dokumenti, atklājot apzinātu īstenībai neatbilstošu ziņu sniegšanu vai rupju akadēmiskā godīguma neievērošanu, brīdina pētnieku vai, ja pētniecība veikta juridiskas personas uzdevumā, attiecīgo juridisko personu par šādas rīcības nepieļaujamību. Ja minētie pārkāpumi atkārtojas gada laikā, dokumentu turētājs var lemt par atļaujas darbam ar attiecīgajiem dokumentiem anulēšanu uz gadu. Ja vienas juridiskas personas uzdevumā vairāki pētnieki gada ietvaros pēc brīdinājuma saņemšanas atkārtoti veic minētos pārkāpumus, dokumentu turētājs var lemt par atļaujas darbam ar attiecīgajiem dokumentiem anulēšanu uz gadu visiem attiecīgās juridiskās personas uzdevumā veicamajiem pētījumiem.

6. pants. VDK dokumenti

Valsts drošības komitejas, kā arī to tiesisko priekšteču (turpmāk – VDK) dokumenti ir nacionālā dokumentārā mantojuma daļa, kuras izpratne ir Latvijas Republikas valstiskuma pamatā. Šā likuma izpratnē VDK dokumenti ir ziņa vai ziņu kopums, kas fiksēts, uzglabāts vai nodots jebkurā tehniski iespējamā veidā, ja:

- 1) vismaz viens to autors vai adresāts ir bijusi VDK;
- 2) to saturs attiecas uz jebkuru VDK tieši vai netieši raksturojošu darbību;

3) tie atrasti VDK, tai institucionāli vai funkcionāli padoto iestāžu oficiālajās vai konspiratīvajās telpās;

4) no to kopuma var konstatēt, ka tie attiecas uz VDK, tai institucionāli vai funkcionāli padoto iestāžu darbiniekiem.

7. pants. Tiesības uz informāciju

(1) Latvijas Nacionālais arhīvs sniedz bez atlīdzības izziņu personām par VDK dokumentiem, kas satur informāciju par attiecīgo personu, ja izziņas pieprasītājs ir:

- 1) politiski represētā persona,
- 2) persona, par kuru VDK slepeni vākusi ziņas,
- 3) persona, par kuras slepenu sadarbību ar VDK sniedz ziņas VDK dokumenti,
- 4) 1. – 3. punktā minēto personu nāves vai rīcībnespējas (daļējas un pilnīgas) gadījumos pirmās, otrās, trešās pakāpes radnieki un aizgādņi.

(2) Šā panta pirmajā daļā minētajām personām izsniedz attiecīgo dokumentu atvasinājumus, izmantojot drošus sakaru līdzekļus, ja ir nopietni apgrūtināta to pārvietošanās.

(3) Lai nodrošinātu pētījumu precizitāti, pētniekiem ir tiesības bez maksas personiski, izmantojot personiskos līdzekļus, veikt audiovizuālu fiksēšanu dokumentus saudzējošā veidā. Samaksa par kopijām nedrīkst pārsniegt kopiju izgatavošanas izmaksas. Audiovizuāli fiksēto dokumentu kopijas publicējamas tikai pētījuma ilustrēšanas vai popularizēšanas nolūkā. Dokumentu krājumus (arī tulkojumus) var izdot, tikai saņemot Latvijas Nacionālā arhīva atļauju.

8. pants. VDK dokumentu digitalizācija un publicēšana tiešsaistē

(1) Latvijas Nacionālais arhīvs pakāpeniski veic VDK dokumentu digitalizāciju, to pabeidzot ne vēlāk kā 2028. gada 4. maijam.

(2) VDK dokumentu digitalizācijas un publikācijas tiešsaistē tīmekļa vietnē prioritāti kārtējā gadā nosaka, vadoties pēc Nacionālās atmiņas institūta atzinuma, ko sniedz reizi gadā. Nosakot 2018. gada un 2019. gada prioritātes, jāievēro, ka šādas dokumentu grupas jāpublicē sekojošos termiņos:

1) Latvijas Komunistiskās partijas nomenklatūras kadru lietu kolekcijas personas lietas – līdz 2019. gada 20. decembrim, ja nav noteikts citādi:

a) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas pirmo sekretāru – Jāņa Kalnbērziņa, Arvīda Pelšes, Augusta Vosa, Borisa Pugo, Jāņa Vagra, Alfrēda Rubika – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 30. jūnijam;

b) LPSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāju – Augusta Kirhenšteina, Kārļa Ozoliņa, Jāņa Kalnbērziņa, Vitālija Rubeņa, Pētera Strautmaņa, Jāņa Vagra, Anatolija Gorbunova – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 30. jūnijam;

c) LPSR Tautas Komisāru Padomes un LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāju – Viļa (Jāņa Vilhelma) Lāča, Jāņa Peives, Vitālija Rubeņa, Jurija Rubeņa, Viļņa Edvīna Breša – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 30. jūnijam;

d) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas otro sekretāru – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam;

e) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas biroja locekļu – līdz 2018. gada 20. decembrim;

f) LPSR Augstākās Padomes priekšsēdētāju un LPSR Augstākās Padomes Prezidija locekļu – līdz 2018. gada 31. decembrim;

g) LPSR iekšlietu tautas komisāru, LPSR valsts drošības tautas komisāru, LPSR valsts drošības ministru, LPSR iekšlietu ministru, LPSR sabiedriskās kārtības sargāšanas ministru, LPSR Valsts drošības komitejas priekšsēdētāju – līdz 2018. gada 23. augustam;

h) LPSR iekšlietu tautas komisāru pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu, LPSR valsts drošības tautas komisāru

pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu, LPSR valsts drošības ministru pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu, LPSR iekšlietu ministru pirmo vietnieku un vietnieku, LPSR sabiedriskās kārtības sargāšanas ministru pirmo vietnieku un vietnieku, LPSR Valsts drošības komitejas priekšsēdētāju pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu – līdz 2019. gada 20. decembrim;

i) LPSR Tautas Komisāru Padomes locekļu, LPSR Ministru Padomes locekļu – Ministru Padomes priekšsēdētāja pirmo vietnieku, vietnieku, ministru, ministru vietnieku un komiteju ar LPSR Ministru Padomes locekļa tiesībām priekšsēdētāju un to vietnieku, LPSR Zinātņu akadēmijas prezidentu un to vietnieku – līdz 2019. gada 20. decembrim;

j) LPSR Tautas Komisāru Padomes Lietu pārvaldes un LPSR Ministru Padomes Lietu pārvaldes lietu pārvaldnieku, to vietnieku un daļu vadītāju – līdz 2019. gada 20. decembrim;

k) Latvijas Komunistiskās partijas Rīgas pilsētas komitejas pirmo un otrie sekretāru, biroja locekļu;

l) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas daļu vadītāju, to vietnieku, nodaļu vadītāju, to vietnieku, sektoru vadītāju un to vietnieku;

m) Latvijas Komunistiskās partijas republikas pakļautības pilsētu, rajonu un Rīgas pilsētas rajonu, kā arī PSRS Jūras flotes ministrijas Latvijas Jūras kuģniecības komiteju pirmo sekretāru;

n) Latvijas Komunistiskās partijas republikas pakļautības pilsētu, rajonu un Rīgas pilsētas rajonu, kā arī PSRS Jūras flotes ministrijas Latvijas Jūras kuģniecības komiteju otro sekretāru;

o) Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas republikas pakļautības pilsētu, rajonu un Rīgas pilsētas rajonu darbaļaužu (tautas) deputātu padomju izpildu komiteju priekšsēdētāju;

p) LPSR Iekšlietu tautas komisariāta, LPSR Valsts drošības tautas komisariāta, LPSR Valsts drošības ministrijas, LPSR Iekšlietu ministrijas un LPSR Valsts drošības komitejas daļu priekšnieku, daļu priekšnieku vietnieku, nodaļu priekšnieku un nodaļu priekšnieku vietnieku;

r) Latvijas Ļeņina Komunistiskās jaunatnes savienības Centrālās Komitejas pirmo sekretāru un biroja locekļu;

s) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas instruktoru;

t) Latvijas un ārzemju draudzības un kultūras sakaru biedrības, Latvijas Komitejas kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs, Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas, LPSR Jaunatnes organizāciju komitejas, PSRS Valsts ārzemju tūrisma komitejas Rīgas apvienības, Vissavienības politisko zinību un zinātnes izplatīšanas biedrības Latvijas republikāniskās nodaļas, Latvijas Padomju rakstnieku savienības, LPSR Mākslinieku savienības, LPSR Komponistu savienības, LPSR Kinematogrāfijas darbinieku savienības, LPSR Žurnālistu savienības, LPSR Teātra biedrības un Padomju juristu asociācijas Latvijas nodaļas vadītāju un vadītāju vietnieku;

u) PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto LPSR, PSRS Krievu pareizticīgās baznīcas lietu padomes pilnvaroto LPSR;

v) LPSR Augstākās tiesas priekšsēdētāja, LPSR prokurora, LPSR prokurora vietnieka un LPSR VDK darbību pārraugošā prokurora, LPSR Ministru Padomes Galvenās pārvaldes kara un valsts noslēpumu aizsardzībai presē vadītāju, vadītāja vietnieku un darbinieku.

2) LPSR VDK ziņojumi Latvijas Komunistiskās partijas Centrālajai Komitejai un LPSR Ministru Padomei – līdz 2018. gada 31. decembrim;

3) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas biroja protokoli – līdz 2019. gada 31. decembrim;

4) LPSR VDK kartotēkas, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 30. aprakstam un kas sastāv no 18 lietām (kartotēkām), – līdz 2019. gada 31. janvārim, no kurām LPSR VDK aģentūras alfabētiskā kartotēka, LPSR VDK aģentūras statistiskā kartotēka, LPSR VDK operatīvās uzskaites kartotēka un LPSR VDK ārštata darbinieku uzskaites kartotēka, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 30. apraksta 1., 2., 3. un 4. lietai (kartotēkai), – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam;

5) LPSR VDK personīgo un darba lietu reģistrācijas žurnāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 25. aprakstam un kas sastāv no 53 lietām (žurnāliem), – līdz 2019. gada 31. janvārim, valsts drošības orgānu no aģentūras izslēgto aģentu un rezidentu arhīva un darba lietu un nenotikušo vervēšanu materiālu reģistrācijas žurnāli (žurnāla forma Nr. 17), – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam;

6) LPSR VDK 1. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 1. aprakstam un kas sastāv no 27 lietām – līdz 2019. gada 25. martam;

7) LPSR VDK 2. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 2. aprakstam un kas sastāv no 101 lietas – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

8) LPSR VDK 3. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 3. aprakstam un kas sastāv no 30 lietām – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

9) LPSR VDK 4. daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 4. aprakstam un kas sastāv no 99 lietām – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

10) LPSR VDK 5. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 5.

aprakstam un kas sastāv no 4 lietām – līdz 2019. gada 25. martam;

11) LPSR VDK 6. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 6. aprakstam un kas sastāv no 41 lietas – līdz 2019. gada 14. februārim;

12) LPSR VDK 7. daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 7. aprakstam un kas sastāv no 138 lietām – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

13) LPSR VDK Cēsu rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Dobeles rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Jēkabpils rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Jelgavas pilsētas un dzelzceļa daļas materiāli, LPSR VDK Jūrmalas pilsētas nodaļas materiāli, LPSR VDK Krāslavas rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Liepājas pilsētas un ostas daļas materiāli, LPSR VDK Limbažu rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Madonas rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Rīgas pilsētas daļas materiāli, LPSR VDK Saldus rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Stučkas rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Talsu rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Valmieras rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Ventspils pilsētas un ostas daļas materiāli, kas atbilst attiecīgi Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 8. aprakstam (9 lietas), 9. aprakstam (6 lietas), 10. aprakstam (7 lietas), 11. aprakstam (10 lietas), 12. aprakstam (14 lietas), 13. aprakstam (8 lietas), 14. aprakstam (47 lietas), 15. aprakstam (9 lietas), 16. aprakstam (2 lietas), 17. aprakstam (2 lietas), 18. aprakstam (19 lietas), 19. aprakstam (6 lietas), 20. aprakstam (7 lietas), 21. aprakstam (3 lietas), 22. aprakstam (63 lietas) – līdz 2019. gada 23. augustam;

14) LPSR VDK Sabiedrisko sakaru nodaļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 23. aprakstam un kas sastāv no 5 lietām – līdz 2019. gada 23. augustam;

15) LPSR VDK operatīvo lietu reģistrācijas žurnāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 24. aprakstam un kas sastāv no 102 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

16) LPSR VDK Sekretariāta materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 26. aprakstam un kas sastāv no 45 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

17) LPSR VDK Finanšu daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 27. aprakstam un kas sastāv no 87 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

18) LPSR VDK Kadru daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 28. aprakstam un kas sastāv no 11 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

19) LPSR VDK Izmeklēšanas daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 29. aprakstam un kas sastāv no 41 lietas – līdz 2019. gada 20. decembrim;

20) Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotās Pētera Stučkas Latvijas Valsts Universitātes pirmās daļas dokumenti, kas atbilst Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva 1340. fonda 1a. aprakstam – ne vēlāk kā līdz 2019. gada 28. septembrim;

21) Sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietas, kas atbilst tiesu arhīvu fondiem un Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva 2745. fonda 2. aprakstam, kur sadarbības fakts konstatēts, – pilnā apjomā; sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietas, kas atbilst tiesu arhīvu fondiem un Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva 2745. fonda 2. aprakstam un kur sadarbības fakts nav konstatēts, neatkarīgi no tā, vai lieta izbeigta ar tiesas nolēmumu (lēmumu vai spriedumu) vai prokuratūras lēmumu, digitalizē pilnā apjomā, bet publicē tiešsaistē tīmekļa vietnē daļēji, ietverot tiesu nolēmumus, prokuratūras lēmumu par lietas izbeigšanu, pārbaudāmā un liecinieku liecības, lietā esošo LPSR VDK dokumentu kopijas, kā arī nepublicētās lietas informācijas uzskaiti, norādot dokumenta rekvizītus, apjomu un valodu – ne vēlāk kā līdz 2019. gada 20. decembrim. Sagatavojot publikācijai sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietās esošos dokumentus, no to satura svītrot informāciju par personas procesa laikā aktuālo dzīvesvietu, personas apliecināto dokumentu, personas kodu un tālruna numuru. Konstatējot sadarbības fakta ar VDK pārbaudes

tiesas lietas iztrūkumu, digitalizē un publicē uzraudzības lietu pilnā apjomā tiešsaistē, norādot iztrūkuma iemeslus – līdz 2019. gada 20. decembrim.

(3) VDK dokumentu publikāciju tiešsaistē veic Latvijas Nacionālā arhīva tīmekļa vietnē. Publikācijai jābūt neitrālai, sniedzot ziņas par dokumenta rekvizītiem un šī dokumenta izcelsmi un oriģināla atrašanās vietu atbilstoši vispārpieņemtajiem arheogrāfijas principiem.

(4) Digitalizēta VDK Informācijas analīzes daļas pretizlūkošanas nodrošinājuma informācijas automatizētā sistēma (elektroniskā datubāze) *Delta Latvija* neanonimizētā veidā ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam nododama Latvijas Nacionālajam arhīvam, kas nodrošina nekavējošu tās neierobežotu pieejamību pētniecībai atbilstoši Zinātniskās darbības likumam. Pētnieki īsteno audiovizuālās fiksēšanas tiesības, ievērojot šā rīkojuma 7. panta trešajā daļā noteikto. Samaksa par izdrukām no datubāzes nedrīkst pārsniegt izdruku izgatavošanas izmaksas.

9. pants. Nacionālās atmiņas institūts

(1) Nacionālās atmiņas institūts ir valsts zinātniskā institūcija okupāciju dokumentu, sevišķi VDK dokumentu izpētei.

(2) Izglītības un zinātnes ministrs reizi gadā, bet ne vēlāk kā līdz Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienai sniedz publisku ziņojumu Latvijas Republikas Saeimas plenārsēdes laikā par Latvijas vēstures pētniecības rezultātiem iepriekšējā gada laikā, sevišķu vērību pievēršot okupāciju dokumentu izpētei.

Pārejas noteikumi

1. Ministru kabineta izveidoto speciālas starpdisciplināras komisijas bijušās VDK dokumentu zinātniskai (tai skaitā

vēsturiskai un juridiskai) izpētei reorganizē par Nacionālās atmiņas institūtu līdz 2018. gada 31. decembrim, vai arī nodibina Nacionālās atmiņas institūtu līdz 2018. gada 31. decembrim.

2. Ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudē likums “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”.

3. Ministru kabinets sagatavo nepieciešamos normatīvo aktu projektus, lai noteiktu, ka sadarbības fakta ar VDK konstatēšana norit administratīvā procesa kārtībā, sākot ar 2019. gada 23. augustu, ar nosacījumu, ka fakta konstatēšanu var lūgt tikai gadījumos, ja tas skar konkrētu tiesību vai pienākumu īstenošanu, tiesai jānovērtē pēc būtības sadarbības fakta ar VDK konstatēšanas gadījumā sadarbības samērojamība ar personai noteiktajiem tiesību un pienākumu īstenošanas nosacījumiem konkrētajā gadījumā, bet administratīvās tiesas nolēmums publicējams mēneša laikā pēc tā spēkā stāšanās oficiālā izdevuma “Latvijas Vēstnesis” šāda veida tiesu nolēmumu publikācijai paredzētajā tīmekļa vietnē. Sadarbības fakta ar VDK konstatēšanas gadījumā Latvijas Nacionālā arhīva tīmekļa vietnē publicē lietu pilnā apjomā pusgada laikā no tiesas nolēmuma spēkā stāšanās, bet, nekonstatējot faktu, publicē lietu daļēji gada laikā no tiesas nolēmuma spēkā stāšanās, ietverot tiesu nolēmumus, pārbaudāmā un liecinieku liecības, lietā esošo LPSR VDK dokumentu kopijas, kā arī nepublicētās lietas informācijas uzskaiti, norādot dokumenta rekvizītus, apjomu un valodu. Sagatavojot publikācijai sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietās esošos dokumentus publikācijai, no to satura svītrot informāciju par personas procesa laikā aktuālo dzīvesvietu, personas apliecinošo dokumentu, personas kodu un tālruņa numuru.

4. Ministru kabinets sagatavo nepieciešamos normatīvo aktu projektus, lai atspoguļotu likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” Totalitārisma seku dokumentēšanas centra funkcijas un uzdevumus, tai skaitā

atbalsta sniegšana prokuratūrai noziegumu atklāšanai, kas saistīti ar VDK un citām Padomju Sociālistisko Republiku Savienības, tai skaitā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas represīvām institūcijām.

Ministru kabineta rīkojuma projekts

2018. gada __. ____
Rīgā

Rīkojums Nr.
(prot. Nr. __. §)

Par likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” pārejas noteikumu 9. punkta izpildi

Pamatojoties uz speciālas starpdisciplināras komisijas bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu zinātniskai (tai skaitā vēsturiskai un juridiskai) izpētei, kas apstiprināta ar 2014. gada 20. augusta rīkojumu Nr. 433 “Par speciālās starpdisciplināras komisijas izveidi Valsts drošības komitejas dokumentu izpētei” un kas sauksa Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (turpmāk – LPSR) Valsts drošības komitejas (turpmāk – VDK) zinātniskās izpētes komisija, zinātniskās izpētes rezultātiem, kas kopš tās izveides publiskoti plašsaziņas līdzekļos, publicēti zinātniskajos rakstos un apspriesti zinātniskajās konferencēs, kā arī, ievērojot secīgi organizētās sabiedrības aptaujas 2016. gada septembrī un 2018. gada janvārī par LPSR VDK dokumentu atklātību, atzīt, ka atklātība un Latvijas vēstures pētniecība ir nepieciešams līdzeklis, lai, īstenojot Latvijas Republikas Satversmes ievadā nostiprināto, novērstu totalitāra režīma atkārtosānās iespējamību Latvijas Republikas teritorijā un pārvarētu Latvijas Republiku okupējušo varu – Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) un nacionālsociālistiskās Vācijas – propagandas un slepenības kultūras sekas. Minētā līdzekļa īstenošanai nosakāma sekojoša rīcība:

1. Atbalstīt šādus no Latvijas Republikas Satversmes izrietošus un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgajai datu aizsardzības regulai) atbilstošus principus:

1.1. Tiesības tik aizmirstam un tiesības ierobežot datu apstrādi nav attiecināmas uz Latvijas vēstures pētniecību un tās rezultātu publicēšanu par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei 1993. gada 6. jūnijā (turpmāk arī – pētniecība).

1.2. Latvijas vēstures pētniecībai un tās rezultātu publicēšanai par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei 1993. gada 6. jūnijam nav nepieciešama PSRS okupācijas un nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laika dokumentos (turpmāk – okupāciju dokumentos) un publikācijās minēto datu subjektu piekrišana un informēšana par datu izmantošanu, tai skaitā par starptautisku sadarbību pētniecības veicināšanai. Tiesības iebilst nav attiecināmas.

1.3. Ziņu, ko privātpersonas sniedz no brīvas gribas un bez atlīdzības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei Latvijas vēstures pētniecības nolūkiem, izmantošanas tiesības nav atsaucamas.

2. Atzīt, ka līdztekus VDK dokumentiem šī jēdziena visplašākajā nozīmē (to saturs attiecas uz jebkuru VDK tieši vai netieši raksturojošu darbību, tie atrasti VDK, tai institucionāli vai funkcionāli padoto iestāžu oficiālajās vai konspiratīvajās telpās, no to kopuma var konstatēt, ka tie attiecas uz VDK, tai institucionāli vai funkcionāli padoto iestāžu darbiniekiem), nacionālā dokumentārā mantojuma statuss ir nosakāms visiem okupāciju dokumentiem atbilstoši sekojošiem principiem:

2.1. Latvijas Nacionālajam arhīvam līdz 2018. gada 31. decembrim apzināt visus okupāciju dokumentu arhīvus, kas ir valsts varas īstenotāju rīcībā un kas nav nodoti Latvijas

Nacionālajam arhīvam, un nodrošināt sadarbībā ar attiecīgajiem valsts varas īstenotājiem dokumentu nodošanu Latvijas Nacionālajam arhīvam. Satversmes aizsardzības birojam, Drošības policijai, Valsts policijas koledžai, Latvijas Universitātei un Latvijas Zinātņu akadēmijai attiecīgie arhīvi jānodod ne vēlāk kā līdz 2018. gada 31. decembrim. Citiem – atbilstoši Latvijas Nacionālā arhīva apstiprinātajam plānam, kas izstrādāts, ņemot vērā Nacionālās atmiņas institūta atzinumu, un kas īstenojams ne vēlāk kā līdz 2023. gada 31. decembrim. Dokumenti nododami pilnā apjomā. Jebkura cenzūra ir aizliegta.

2.2. Visi okupāciju dokumenti un šo dokumentu arhīvi, kas ir Latvijas Nacionālajā arhīvā vai cita valsts varas īstenotāja rīcībā, ir nacionālā dokumentārā mantojuma sastāvdaļa un to iznīcināšana ir aizliegta. Latvijas Nacionālais arhīvs, konstatējot dokumentu neesību, veic novērtējumu un sniedz informāciju Ministru kabinetam ne vēlāk kā mēneša laikā pēc neesības konstatēšanas, kā arī sagatavo lūgumu par kriminālprocesa ierosināšanu.

2.3. Okupāciju dokumentus, kas nav nodoti Latvijas Nacionālajam arhīvam un kas sniedz ziņas par valsts varas īstenotāju rīcību, Latvijas Nacionālais arhīvs pēc pašiniciatīvas vai saņemot attiecīgu lūgumu no dokumentu turētāja novērtē un lemj par attiecīgo dokumentu piederību pie nacionālā dokumentārā mantojuma. Latvijas Nacionālais arhīvs reizi gadā publicē informāciju tiešsaistē par šāda veida dokumentiem.

3. VDK dokumentu pieejamības nodrošināšana

3.1. Latvijas Nacionālais arhīvs pakāpeniski veic VDK dokumentu digitalizāciju, bet ne vēlāk kā līdz 2028. gada 4. maijam.

3.2. VDK dokumentu digitalizācijas un publikācijas tiešsaistē prioritāti kārtējā gadā nosaka, vadoties pēc Nacionālās atmiņas institūta atzinuma, ko sniedz reizi gadā, bet ne vēlāk kā līdz Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienai.

Nosakot 2018. gada un 2019. gada prioritātes, jāievēro, ka šādas dokumentu grupas jāpublicē sekojošos termiņos:

3.2.1. Latvijas Komunistiskās partijas nomenklatūras kadru lietu kolekcijas personas lietas – līdz 2019. gada 20. decembrim, ja nav noteikts citādi:

3.2.1.1. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas pirmo sekretāru – Jāņa Kalnbērziņa, Arvīda Pelšes, Augusta Vosa, Borisa Pugo, Jāņa Vagra, Alfrēda Rubika – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 30. jūnijam;

3.2.1.2. LPSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāju – Augusta Kirhenšteina, Kārļa Ozoliņa, Jāņa Kalnbērziņa, Vitālija Rubeņa, Pētera Strautmaņa, Jāņa Vagra, Anatolija Gorbunova – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 30. jūnijam;

3.2.1.3. LPSR Tautas Komisāru Padomes un LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāju – Viļa (Jāņa Vilhelma) Lāča, Jāņa Peives, Vitālija Rubeņa, Jurija Rubeņa, Viļņa Edvīna Breša – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 30. jūnijam;

3.2.1.4. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas otro sekretāru – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam;

3.2.1.5. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas biroja locekļu – līdz 2018. gada 20. decembrim;

3.2.1.6. LPSR Augstākās Padomes priekšsēdētāju un LPSR Augstākās Padomes Prezidija locekļu – līdz 2018. gada 31. decembrim;

3.2.1.7. LPSR iekšlietu tautas komisāru, LPSR valsts drošības tautas komisāru, LPSR valsts drošības ministru, LPSR iekšlietu ministru, LPSR sabiedriskās kārtības sargāšanas ministru, LPSR Valsts drošības komitejas priekšsēdētāju – līdz 2018. gada 23. augustam;

3.2.1.8. LPSR iekšlietu tautas komisāru pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu, LPSR valsts drošības tautas komisāru pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu, LPSR valsts drošības ministru pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu, LPSR iekšlietu ministru pirmo vietnieku un vietnieku, LPSR sabiedriskās kārtības

sargāšanas ministru pirmo vietnieku un vietnieku, LPSR Valsts drošības komitejas priekšsēdētāju pirmo vietnieku, vietnieku un palīgu – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.1.9. LPSR Tautas Komisāru Padomes locekļu, LPSR Ministru Padomes locekļu – Ministru Padomes priekšsēdētāja pirmo vietnieku, vietnieku, ministru, ministru vietnieku un komiteju ar LPSR Ministru Padomes locekļa tiesībām priekšsēdētāju un to vietnieku, LPSR Zinātņu akadēmijas prezidentu un to vietnieku – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.1.10. LPSR Tautas Komisāru Padomes Lietu pārvaldes un LPSR Ministru Padomes Lietu pārvaldes lietu pārvaldnieku, to vietnieku un daļu vadītāju – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.1.11. Latvijas Komunistiskās partijas Rīgas pilsētas komitejas pirmo un otro sekretāru, biroja locekļu;

3.2.1.12. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas daļu vadītāju, to vietnieku, nodaļu vadītāju, to vietnieku, sektoru vadītāju un to vietnieku;

3.2.1.13. Latvijas Komunistiskās partijas republikas pakļautības pilsētu, rajonu un Rīgas pilsētas rajonu, kā arī PSRS Jūras flotes ministrijas Latvijas Jūras kuģniecības komiteju pirmo sekretāru;

3.2.1.14. Latvijas Komunistiskās partijas republikas pakļautības pilsētu, rajonu un Rīgas pilsētas rajonu, kā arī PSRS Jūras flotes ministrijas Latvijas Jūras kuģniecības komiteju otro sekretāru;

3.2.1.15. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas republikas pakļautības pilsētu, rajonu un Rīgas pilsētas rajonu darbaļaužu (tautas) deputātu padomju izpildu komiteju priekšsēdētāju;

3.2.1.16. LPSR Iekšlietu tautas komisariāta, LPSR Valsts drošības tautas komisariāta, LPSR Valsts drošības ministrijas, LPSR Iekšlietu ministrijas un LPSR Valsts drošības komitejas daļu priekšnieku, daļu priekšnieku vietnieku, nodaļu priekšnieku un nodaļu priekšnieku vietnieku;

3.2.1.17. Latvijas Ļeņina Komunistiskās jaunatnes savienības Centrālās Komitejas pirmo sekretāru un biroja locekļu;

3.2.1.18. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas instruktoru;

3.2.1.19. Latvijas un ārzemju draudzības un kultūras sakaru biedrības, Latvijas Komitejas kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs, Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas, LPSR Jaunatnes organizāciju komitejas, PSRS Valsts ārzemju tūrisma komitejas Rīgas apvienības, Vissavienības politisko zinību un zinātnes izplatīšanas biedrības Latvijas republikāniskās nodaļas, Latvijas Padomju rakstnieku savienības, LPSR Mākslinieku savienības, LPSR Komponistu savienības, LPSR Kinematogrāfijas darbinieku savienības, LPSR Žurnālistu savienības, LPSR Teātra biedrības un Padomju juristu asociācijas Latvijas nodaļas vadītāju un vadītāju vietnieku;

3.2.1.20. PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto LPSR, PSRS Krievu pareizticīgās baznīcas lietu padomes pilnvaroto LPSR;

3.2.1.21. LPSR Augstākās tiesas priekšsēdētāja, LPSR prokurora, LPSR prokurora vietnieka un LPSR VDK darbību pārraugošā prokurora, LPSR Ministru Padomes Galvenās pārvaldes kara un valsts noslēpumu aizsardzībai presē vadītāju, vadītāja vietnieku un darbinieku.

3.2.2. LPSR VDK ziņojumi Latvijas Komunistiskās partijas Centrālajai Komitejai un LPSR Ministru Padomei – līdz 2018. gada 31. decembrim;

3.2.3. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas biroja protokoli – līdz 2019. gada 31. decembrim;

3.2.4. LPSR VDK kartotēkas, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 30. aprakstam un kas sastāv no 18 lietām (kartotēkām), – līdz 2019. gada 31. janvārim, no kurām LPSR VDK aģentūras alfabētiskā kartotēka, LPSR VDK aģentūras statistiskā kartotēka, LPSR VDK operatīvās uzskaites kartotēka un LPSR VDK ārštata darbinieku uzskaites kartotēka,

kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 30. apraksta 1., 2., 3. un 4. lietai (kartotēkai), – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam;

3.2.5. LPSR VDK personīgo un darba lietu reģistrācijas žurnāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 25. aprakstam un kas sastāv no 53 lietām (žurnāliem), – līdz 2019. gada 31. janvārim, valsts drošības orgānu no aģentūras izslēgto aģentu un rezidentu arhīva un darba lietu un nenotikušo vervēšanu materiālu reģistrācijas žurnāli (žurnāla forma Nr. 17), – ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam;

3.2.6. LPSR VDK 1. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 1. aprakstam un kas sastāv no 27 lietām – līdz 2019. gada 25. martam;

3.2.7. LPSR VDK 2. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 2. aprakstam un kas sastāv no 101 lietas – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

3.2.8. LPSR VDK 3. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 3. aprakstam un kas sastāv no 30 lietām – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

3.2.9. LPSR VDK 4. daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 4. aprakstam un kas sastāv no 99 lietām – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

3.2.10. LPSR VDK 5. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 5. aprakstam un kas sastāv no 4 lietām – līdz 2019. gada 25. martam;

3.2.11. LPSR VDK 6. daļas operatīvās lietas un citi materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 6. aprakstam un kas sastāv no 41 lietas – līdz 2019. gada 14. februārim;

3.2.12. LPSR VDK 7. daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 7. aprakstam un kas sastāv no 138 lietām – līdz 2019. gada 14. jūnijam;

3.2.13. LPSR VDK Cēsu rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Dobeles rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Jēkabpils rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Jelgavas pilsētas un dzelzceļa daļas materiāli, LPSR VDK Jūrmalas pilsētas nodaļas materiāli, LPSR VDK Krāslavas rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Liepājas pilsētas un ostas daļas materiāli, LPSR VDK Limbažu rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Madonas rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Rīgas pilsētas daļas materiāli, LPSR VDK Saldus rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Stučkas rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Talsu rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Valmieras rajona nodaļas materiāli, LPSR VDK Ventspils pilsētas un ostas daļas materiāli, kas atbilst attiecīgi Satversmes aizsardzības biroja arhīva 1. fonda 8. aprakstam (9 lietas), 9. aprakstam (6 lietas), 10. aprakstam (7 lietas), 11. aprakstam (10 lietas), 12. aprakstam (14 lietas), 13. aprakstam (8 lietas), 14. aprakstam (47 lietas), 15. aprakstam (9 lietas), 16. aprakstam (2 lietas), 17. aprakstam (2 lietas), 18. aprakstam (19 lietas), 19. aprakstam (6 lietas), 20. aprakstam (7 lietas), 21. aprakstam (3 lietas), 22. aprakstam (63 lietas) – līdz 2019. gada 23. augustam;

3.2.14. LPSR VDK Sabiedrisko sakaru nodaļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 23. aprakstam un kas sastāv no 5 lietām – līdz 2019. gada 23. augustam;

3.2.15. LPSR VDK operatīvo lietu reģistrācijas žurnāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 24. aprakstam un kas sastāv no 102 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.16. LPSR VDK Sekretariāta materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 26. aprakstam un kas sastāv no 45 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.17. LPSR VDK Finanšu daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 27. aprakstam un kas sastāv no 87 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.18. LPSR VDK Kadru daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 28. aprakstam un kas sastāv no 11 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.19. LPSR VDK Izmeklēšanas daļas materiāli, kas atbilst Satversmes aizsardzības biroja 1. fonda 29. aprakstam un kas sastāv no 41 lietām – līdz 2019. gada 20. decembrim;

3.2.20. Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotās Pētera Stučkas Latvijas Valsts Universitātes pirmās daļas dokumenti, kas atbilst Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva 1340. fonda 1a. aprakstam – ne vēlāk kā līdz 2019. gada 28. septembrim;

3.2.21. Sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietas, kas atbilst tiesu arhīvu fondiem un Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva 2745. fonda 2. aprakstam, kur sadarbības fakts konstatēts – pilnā apjomā; sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietas, kas atbilst tiesu arhīvu fondiem un Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva 2745. fonda 2. aprakstam un kur sadarbības fakts nav konstatēts, neatkarīgi no tā, vai lieta izbeigta ar tiesas nolēmumu (lēmumu vai spriedumu) vai prokuratūras lēmumu, digitalizē pilnā apjomā, bet publicē tiešsaistē tīmekļa vietnē daļēji, ietverot tiesu nolēmumus, prokuratūras lēmumu par lietas izbeigšanu, pārbaudāmā un liecinieku liecības, lietā esošo LPSR VDK dokumentu kopijas, kā arī nepublicētās lietas informācijas uzskaiti, norādot dokumenta rekvizītus, apjomu un valodu – ne vēlāk kā līdz 2019. gada 20. decembrim. Sagatavojot publikācijai sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietās esošos dokumentus, no to satura svītrot informāciju par personas procesa laikā aktuālo dzīvesvietu, personas apliecinošo dokumentu, personas kodu un tālruņa numuru. Konstatējot sadarbības fakta ar VDK pārbaudes tiesas lietas iztrūkumu, digitalizē un publicē uzraudzības lietu pilnā apjomā tiešsaistē, norādot iztrūkuma iemeslus – līdz 2019. gada 20. decembrim.

3.3. VDK dokumentu publikāciju tiešsaistē veic Latvijas Nacionālā arhīva tīmekļa vietnē. Publikācijai jābūt neitrālai, sniedzot ziņas par dokumenta rekvizītiem un šī dokumenta

izcelsmi un oriģināla atrašanās vietu, atbilstoši vispārpieņemtajiem arheogrāfijas principiem.

3.4. Digitalizēta VDK Informācijas analīzes daļas pretizlūkošanas nodrošinājuma informācijas automatizētā sistēma (elektroniskā datubāze) *Delta Latvija* neanonimizētā veidā ne vēlāk kā līdz 2018. gada 23. augustam nododama Latvijas Nacionālajam arhīvam, kas nodrošina nekavējošu tās neierobežotu pieejamību pētniecībai atbilstoši Zinātniskās darbības likumam. Pētnieki īsteno audiovizuālās fiksēšanas tiesības, ievērojot šā rīkojuma 4.2. apakšpunktā noteikto. Samaksa par izdrukām no datubāzes nedrīkst pārsniegt izdruku izgatavošanas izmaksas.

4. Līdztekus VDK dokumentu pieejamībai tiešsaistē nodrošināmas arī šādas VDK dokumentu pieejamības tiesības:

4.1. Latvijas Nacionālais arhīvs sniedz bez atlīdzības izziņu personām par VDK dokumentiem, kas satur informāciju par attiecīgo personu, ja izziņas pieprasītājs ir 1) politiski represētā persona, 2) persona, par kuru VDK slepeni vākusi ziņas, 3) persona, par kuras slepenu sadarbību ar VDK sniedz ziņas VDK dokumenti, 4) iepriekš minēto personu nāves vai rīcībnespējas (daļējas un pilnīgas) gadījumā pirmās, otrās, trešās pakāpes radnieki un aizgādņi. Šajā apakšpunktā minētajām personām izsniedz attiecīgo dokumentu atvasinājumus, izmantojot drošus sakaru līdzekļus, ja ir nopietni apgrūtināta to pārvietošanās.

4.2. Lai nodrošinātu pētījumu precizitāti, pētniekiem ir tiesības bez maksas personiski, izmantojot personiskos līdzekļus, veikt audiovizuālu fiksēšanu dokumentus saudzējošā veidā. Samaksa par kopijām nedrīkst pārsniegt kopiju izgatavošanas izmaksas. Audiovizuāli fiksēto dokumentu kopijas publicējamas tikai pētījuma ilustrēšanas vai popularizēšanas nolūkā. Dokumentu krājumus (arī tulkojumus) var izdot, tikai saņemot Latvijas Nacionālā arhīva atļauju.

5. Pētniecības organizēšanā ievērojami sekojoši principi:

5.1. Okupāciju dokumentu pētniecību var veikt jebkura fiziska persona pati pēc savas iniciatīvas vai augstskolas, zinātniskās institūcijas, plašsaziņas līdzekļa, izdevēja, biedrības vai nodibinājuma uzdevumā.

5.2. Pētniekiem, kam ir zinātniskā kvalifikācija, lūdzot pieeju okupāciju dokumentiem, nav jāsniedz ziņas par paredzēto pētījumu. Citiem pētniekiem jānorāda pētījuma temats, pētījuma pasūtītājs un pētījuma veikšanas finansēšanas avots, ja tas atšķiras no pētījuma pasūtītāja.

5.3. Pētnieki, īstenojot jaunrades tiesības, tai skaitā zinātniskās jaunrades tiesības, un vārda brīvību, ievēro objektivitāti, godaprātu un seko akadēmiskā godīguma principiem ziņu izklāstā. Avotu un ziņu izklāsta precizitātei jāveicina citu pētījumu īstenošanai un jābūt pietiekamai publisko diskusiju veikšanai.

5.4. Latvijas Nacionālais arhīvs, kā arī citas valsts institūcijas, kuru rīcībā ir okupāciju dokumenti, atklājot apzinātu īstenībai neatbilstošu ziņu sniegšanu vai rupju akadēmiskā godīguma neievērošanu, brīdina pētnieku vai, ja pētniecība veikta juridiskas personas uzdevumā, attiecīgo juridisko personu par šādas rīcības nepieļaujamību. Ja minētie pārkāpumi atkārtojas gada laikā, dokumentu turētājs var lemt par atļaujas darbam ar attiecīgajiem dokumentiem anulēšanu uz gadu. Ja vienas juridiskas personas uzdevumā vairāki pētnieki gada ietvaros pēc brīdinājuma saņemšanas atkārtoti veic minētos pārkāpumus, dokumentu turētājs var lemt par atļaujas darbam ar attiecīgajiem dokumentiem anulēšanu uz gadu visiem attiecīgās juridiskās personas uzdevumā veicamajiem pētījumiem.

6. Pētījumu rezultātu publicēšanā nodrošināmi sekojoši principi:

6.1. Latvijas vēstures pētniecībai par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei, kas norit ar valsts finansējuma atbalstu vai ko veic valsts augstskolas un valsts zinātniskās institūcijas, rezultātu publicēšanā priekšroku dod

atklātām publikācijām. Neatkarīgi no finansējuma un pētniecības veicēja atsevišķa datu subjekta informēšana par pētniecību un tās rezultātiem nav nepieciešama.

6.2. Latvijas vēstures pētniecības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei, izmantojot šā likuma priekšrocības, rezultātu publikācijām ārpus Latvijas Republikas attiecināma Obligāto eksemplāru likumā noteiktā kārtība. Iespieddarbi neatkarīgi no to izdošanas vietas viena eksemplāra apmērā iesniedzami arī Latvijas Nacionālajam arhīvam gada laikā no to izdošanas.

6.3. Lai veidotu atgriezenisku saiti, Latvijas vēstures pētniecības par laiku līdz Latvijas Republikas 5. Saeimas pirmajai sēdei rezultātu izdevējam un publicētājam jāinformē autori par saņemtajām atsauksmēm. Datu subjektam nav tiesību pieprasīt labojumu veikšanu zinātniskajās un populārzinātniskajās publikācijās. Plašsaziņas līdzekļos neprecīzas personas datu informācijas publikācijas gadījumā datu subjektam ir tiesības lūgt precizēt sniegto ziņu saturu.

7. Ministru kabineta izveidoto speciālas starpdisciplināras komisijas bijušās VDK dokumentu zinātniskai (tai skaitā vēsturiskai un juridiskai) izpētei reorganizē par Nacionālās atmiņas institūtu līdz 2018. gada 31. decembrim, vai arī nodibina Nacionālās atmiņas institūtu līdz 2018. gada 31. decembrim. Nacionālās atmiņas institūts ir valsts zinātniskā institūcija okupāciju dokumentu, sevišķi VDK dokumentu izpētē. Izglītības un zinātnes ministrs reizi gadā, bet ne vēlāk kā līdz Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienai sniedz publisku ziņojumu Latvijas Republikas Saeimas plenārsēdes laikā par Latvijas vēstures pētniecības rezultātiem iepriekšējā gada laikā, sevišķu vērību pievēršot okupāciju dokumentu izpētei.

8. Tieslietu ministrijai sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Latvijas Universitāti mēneša laikā iesniegt Ministru kabinetam atbilstošus tiesību aktu projektus.

Ministru prezidents

Māris Kučinskis

Izglītības un zinātnes ministrs

Kārlis Šadurskis

Ministru kabineta rīkojuma projekts

2018. gada __. ____
Rīgā

Rīkojums Nr.
(prot. Nr. __. §)

Par likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” noteiktā sadarbības fakta ar VDK konstatēšanas procesa konceptuālajām izmaiņām

Pamatojoties uz speciālas starpdisciplināras komisijas bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu zinātniskai (tai skaitā vēsturiskai un juridiskai) izpētei, kas apstiprināta ar 2014. gada 20. augusta rīkojumu Nr. 433 “Par speciālās starpdisciplināras komisijas izveidi Valsts drošības komitejas dokumentu izpētei” un kas saukta Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (turpmāk – LPSR) Valsts drošības komitejas (turpmāk – VDK) zinātniskās izpētes komisija, zinātniskās izpētes rezultātiem, kas kopš tās izveides publiskoti plašsaziņas līdzekļos, publicēti zinātniskajos rakstos un apspriesti zinātniskajās konferencēs, kā arī ievērojot secīgi organizētās sabiedrības aptaujas 2016. gada septembrī un 2018. gada janvārī par LPSR VDK dokumentu atklātību, atzīt, ka atklātība un Latvijas vēstures pētniecība ir nepieciešams līdzeklis, lai, īstenojot Latvijas Republikas Satversmes ievadā nostiprināto, novērstu totalitāra režīma atkārtšanās iespējamību Latvijas Republikas teritorijā un pārvarētu Latvijas Republiku okupējušo varu propagandas un slepenības kultūras sekas. Minētā īstenošanai Tieslietu ministrijai līdz 2018. gada 23. augustam jāiesniedz Ministru kabinetam:

1. Administratīvā procesa likuma grozījumi, kas paredz sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu administratīvā procesa kārtībā, sākot ar 2019. gada 23. augustu, ar nosacījumu, ka fakta konstatēšanu var lūgt tikai gadījumos, ja tas skar konkrētu tiesību vai pienākumu īstenošanu. Administratīvajai tiesai jānovērtē pēc būtības sadarbības fakta ar VDK konstatēšanas gadījumā sadarbības samērojamība ar personai noteiktajiem tiesību un pienākumu īstenošanas nosacījumiem konkrētajā gadījumā. Objektīvās izmeklēšanas rezultātā konstatējot noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, administratīvajai tiesai nosakāms pienākums taisīt blakus lēmumu. Administratīvās tiesas nolēmums publicējams mēneša laikā pēc tā spēkā stāšanās oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" šāda veida tiesu nolēmumu publikācijai paredzētajā tīmekļa vietnē. Sadarbības fakta ar VDK konstatēšanas gadījumā Latvijas Nacionālā arhīva tīmekļa vietnē publicē lietu pilnā apjomā pusgada laikā no tiesas nolēmuma spēkā stāšanās, bet, nekonstatējot faktu, publicē lietu daļēji gada laikā no tiesas nolēmuma spēkā stāšanās, ietverot tiesu nolēmumus, pārbaudāmā un liecinieku liecības, lietā esošo LPSR VDK dokumentu kopijas, kā arī nepublicētās lietas informācijas uzskaiti, norādot dokumenta rekvizītus, apjomu un valodu. Sagatavojot publikācijai sadarbības fakta ar VDK pārbaudes lietās esošos dokumentus publikācijai, no to satura svītro informāciju par personas procesa laikā aktuālo dzīvesvietu, personas apliecinājošo dokumentu, personas kodu un tālruņa numuru.

2. Likumprojekts, kas paredz Satversmes aizsardzības biroja likuma grozījumus, kas atspoguļo likuma "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu" atcelšanas tiesiskās sekas un atspoguļo arī pēc likuma atcelšanas nepieciešamās Totalitārisma seku dokumentēšanas centra funkcijas un uzdevumus kā atbalsta sniegšana prokuratūrai noziegumu atklāšanai, kas saistīti ar VDK un citām Padomju

Sociālistisko Republiku Savienības, tai skaitā LPSR, represīvām institūcijām.

Ministru prezidents

Māris Kučinskis

Izglītības un zinātnes ministrs

Kārlis Šadurskis

VDK dokumentu jēdziens²

VDK dokumenti šā jēdziena visplašākajā nozīmē atbilstoši likuma *Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu* 2. pantam ir dokumentēta informācija, kuras autors vai adresāts ir VDK – institucionālā sistēma, kas aptver institucionālu un funkcionālu padotību, šīs sistēmas un to veidojošo elementu vēsturiskās formācijas, personālu –,³ kuras “saturs attiecas uz jebkuru VDK tieši vai netieši raksturojošu darbību”,⁴ kas atrasta “VDK oficiālajās vai konspiratīvajās telpās”, turklāt ar pēdējām jāsaprot arī piesegstruktūru telpas,⁵ un kuras kopums sniedz liecības par VDK štata vai ārštata darbiniekiem.⁶ Turklāt, ievērojot apsvērumus, kas izteikti likuma apspriešanās, 2. pantā noteiktais saturs ir paplašināms un VDK dokumentiem paredzētais statuss un aizsardzības līmenis ir attiecināms arī uz citiem dokumentiem, kas ļauj veikt “visu Latvijas teritorijā pastāvējušo totalitāro režīmu darbības izvērtēšanu”.⁷ Ministru prezidenta Valda Birkava biedrs, tieslietu ministrs Egils Levits, raksturojot atteikšanos no Ministru kabineta virzītā likumprojekta *Par totalitārisma seku dokumentāciju un bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības fakta konstatēšanu* par labu Juridiskās komisijas piedāvātajam tiesiskajam risinājumam, kur uzsvars likts uz “aktuālo momentu”, pakļaujot

² Sadaļa sagatavota, izmantojot pētījumu – Jarinovska, Kristīne. *LIELAIS BRĀLIS TEVI VĒRO: VDK un tās piesegstruktūras*. Ziņojumi starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2016. gada 11., 12. un 13. augustā Rīgā. Otrā daļa. Autoru kolektīvs K. Jarinovskas, K. Kangera un D. Šēnberga zinātniskajā redakcijā. VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 4. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitāte, 2017, 132.–179. lpp.

³ Likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 65 (196), 1994, 2. jūnijs) 2. pants 1. punkts.

⁴ Likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” 2. pants 2. punkts.

⁵ Likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” 2. pants 3. punkts.

⁶ Likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” 2. pants 4. punkts, 3. panta pirmā daļa.

⁷ Egila Levita (tieslietu ministra) uzstāšanās 5. Saeimas 1994. gada 24. februāra sēdē par likumprojektu *Par totalitārisma seku dokumentāciju un bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības fakta konstatēšanu* (rudens sesijas dokuments Nr. 259) un likumprojektu *Par bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības faktu ar to konstatēšanu* (iesniegusi Juridiskā komisija, ziemas sesijas dokuments Nr. 197). Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2402.html

izvērtēšanai “Valsts drošības komiteju kā galveno, kaut gan nebūt ne vienīgo okupācijas institūciju, kura realizēja okupācijas politiku Latvijā”,⁸ norādīja, ka valdība piekrita šādai uzsvara maiņai ar nosacījumu, ka par izvērtēšanu atbildīgās institūcijas paplašinās likuma darbības loku. Tādējādi jāatzīst, ka likumā ir iestrādāta rīcības brīvība, kas paredz iespēju LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijai kā tieši atbildīgajai par VDK dokumentu zinātnisko izpēti,⁹ veikt zinātnisko darbību, kas “aptvert visus totalitāros režīmus, kādi darbojušies Latvijā, [...] arī citur”,¹⁰ jo, kā norādīja Egils Levits, “tas ir vajadzīgs galvenokārt mūsu sabiedrības imunizēšanai pret šādām totalitārisma tendencēm un tādēļ būtu šajā darbībā jāizskata un jāanalizē, jādokumentē, jāsavatavo mācību un cita veida zinātniski materiāli par visiem šiem totalitārajiem režīmiem”.¹¹ Pateicoties Latvijas Republikas Satversmes ievada trešajai rindkopai, kas tapusi, iedvesmojoties no Eiropas Savienības Tiesas tiesneša Egila Levita priekšlikuma,¹² šāda kompetences paplašināšana ir arī konstitucionāli

⁸ Egila Levita (tieslietu ministra) uzstāšanās 5. Saeimas 1994. gada 24. februāra sēdē par likumprojektu *Par totalitārisma seku dokumentāciju un bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības fakta konstatēšanu* (rudens sesijas dokuments Nr. 259) un likumprojektu *Par bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības faktu ar to konstatēšanu* (iesniegusi Juridiskā komisija, ziemas sesijas dokuments Nr. 197). Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2402.html

⁹ Likuma “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” 18. panta pirmā *secunda* daļa.

¹⁰ Egila Levita (tieslietu ministra) uzstāšanās 5. Saeimas 1994. gada 24. februāra sēdē par likumprojektu *Par totalitārisma seku dokumentāciju un bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības fakta konstatēšanu* (rudens sesijas dokuments Nr. 259) un likumprojektu *Par bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības faktu ar to konstatēšanu* (iesniegusi Juridiskā komisija, ziemas sesijas dokuments Nr. 197). Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2402.html

¹¹ Egila Levita (tieslietu ministra) uzstāšanās 5. Saeimas 1994. gada 24. februāra sēdē par likumprojektu *Par totalitārisma seku dokumentāciju un bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības fakta konstatēšanu* (rudens sesijas dokuments Nr. 259) un likumprojektu *Par bijušās PSRS Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un sadarbības faktu ar to konstatēšanu* (iesniegusi Juridiskā komisija, ziemas sesijas dokuments Nr. 197). Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2402.html

¹² Sk. plašāk: Jarinovska, Kristīne. “Drafting the Preamble for the Satversme: A New Approach to one of the Oldest Still-Functioning Republican Basic Laws”, *Vienna Journal on International Constitutional Law*, Vol. 9, 2/2015, pp. 253–271; Jarinovska, Kristīne. “The Preamble of the Satversme: the New Approach to Constitutional Self-Restraint”, *Acta Juridica Hungarica*, 2014, Vol. 55, No 4, 2014, pp. 351–366. Pieejams: <http://akademai.com/doi/pdf/10.1556/AJur.55.2014.4.4>; Jarinovska, Kristīne. “Popular Initiatives as Means of Altering the Core of the Republic of Latvia”, *Juridica international*.

pamatota. Turklāt LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas izveides un darbības pamatā esošie dokumenti,¹³ skatot tos kopsakarā ar likumu *Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu*” 18. panta pirmo *secunda* daļu un Satversmes ievada trešo rindkopu, nosaka šīs komisijas vadošo lomu VDK dokumentu noteikšanā un līdzīga statusa un aizsardzības līmeņa noteikšanā citiem līdzīgas sabiedriskās un valstiskās nozīmes dokumentiem, ar kuru palīdzību, kā norādīja Egils Levits, iespējams veikt “sabiedrības imunizēšanu pret totalitārisma tendencēm”, konfrontējot sabiedrību ar tās neseno vēsturi. Faktiski visi okupācijas valsts varas radītie un tās rīcībā nonākušie dokumenti PSRS un nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā pelnījuši līdzīgu statusu un aizsardzības līmeni kā VDK dokumenti. Tāpat sabiedriski un valstiski svarīgi līdzīgi attiekties arī pret PSRS un Vācijas Reiha okupācijas laika periodiskajiem izdevumiem un propagandas līdzekļiem.

VDK dokumentu un citu līdzīgas nozīmes dokumentu atklātība Latvijas Republikas tiesiskajā sistēmā pieder pie šīs sistēmas informācijas atklātības kodola gan tāpēc, ka atklāj valstiskuma pamatus, gan arī tāpēc, ka ir efektīvs līdzeklis Latvijas Republikas Satversmes normu par totalitārisma nosodīšanu un svešo varu upuru pieminēšanu īstenošanai.

Law Review, University of Tartu, No. XX, 2013, pp. 152–159. Pieejams:
http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2013_1_152.pdf.

¹³ Ministru kabineta 2014. gada 20. augusta rīkojums Nr. 433 “Par speciālās starpdisciplinārās komisijas izveidi Valsts drošības komitejas dokumentu izpētei” (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 164 (5224), 2014, 21. augusts), komisijas izdoti, ministru un rektora saskaņoti reglamentēti, kā arī citi tiesību akti.